

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології
Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Іслам: традиції і сучасність»

Освітня програма: Філософія
Спеціальність: 033 Філософія
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
філософії, соціології та релігієзнавства
Протокол № 1 від “29” серпня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	«Іслам: традиції і сучасність»
Освітня програма	Філософія
Спеціальність	033 Філософія
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Освітній рівень	Перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	вибіркова
Курс / семестр	тривалість: один семестр. Третій курс, перший семестр
Розподіл за видами занять та годинами навчання	Лекції – 12 год. Семінарські заняття – 18 год. Самостійна робота – 60 год.
Мова викладання	українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	d-learn.pro

2. Опис дисципліни

Мета та цілі курсу: формування системного бачення ісламу як однієї із світових релігій

Компетентності

ЗК 3. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК 14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

СК6. Здатність викладати міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано.

СК7. Здатність аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.

СК10. Здатність аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальнонаукової проблематики.

СК14. Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях на засадах діалогу, відкритості й толерантності.

Програмні результати навчання :

РН4. Аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної та загальногуманітарної проблематики.

РН11. Вміти аналізувати міркування та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.

РН12. Вміти викладати власні міркування послідовно, логічно, систематично та аргументовано.

РН13. Критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати.

РН15. Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності.

РН18. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

3. Структура курсу

№	Тема.	Результати навчання	Завдання
1	Виникнення ісламу	Знати, розуміти, вміти пояснити основні питання теми: Іслам — наймолодша світова релігія. Мусульмани – правовірні ісламу. Релігійна ситуація в Аравії до виникнення ісламу. Мухаммед – засновник і останній із пророків ісламу. Біографія Мухаммеда (бл. 570 р.- 632 р.). Поширення ісламу за часів Мухаммеда, в період правління «перших праведних халіфів». Халіфат.	Питання до семінарського заняття Праці для розгляду та обговорення на семінарі
2	Віровчення ісламу. Джерела віровчення.	Знати, розуміти, вміти пояснити основні питання теми: Коран – священна книга ісламу. Структура і зміст Корану. Повчання Корану. Переклади Корану. Сунна – священне передання ісламу. Хадиси. Вчення про “п’ять стовпів віри” мусульман. Сповідання віри (шахада). Вчення про Аллаха. Єдинобожжя. Вчення про пророків в ісламі. Вчення про джихад. Ісламська есхатологія. Символи ісламу.	Питання до семінарського заняття Праці для розгляду та обговорення на семінарі.
3	Обрядовість в ісламі.	Знати, розуміти, вміти пояснити основні питання теми: Релігійна обрядовість. Прийняття ісламу. Молитва в ісламі. Намаз. Обов’язкова милостиня (зак'ят). Паломництво. Священні місця паломництв. Піст у місяць рамадан. Значення рамадану. Свята ісламу – жертвоприношення (Курбан-байрам), розговіння (Ураза-байрам), Ніч творіння (Лайлат ал-бара), День народження Мухаммада, Науруз (день весняного рівнодення). Знаменні дати ісламу. Родинна обрядовість: обрізання; шлюб, обряд похорону. Мечеть – релігійно-культурний і просвітницький центр мусульман. Формування	Питання до семінарського заняття Праці для розгляду та обговорення на семінарі.

		основних елементів мечеті і їхнє призначення (мінарет, михраб, минбар, місце для ритуальних омовінь). Джихад у ісламі: інтерпретації поняття.	
4	Напрями ісламу. Мусульманське право.	Знати, розуміти, вміти пояснити основні питання теми: Сунізм, шіїзм – основні напрями в ісламі: порівняльні особливості, відмінності. Секти, течії та рухи в ісламі. Ісламський містицизм (суфізм) . Радикальні течії в ісламі. «Шаріат» та «фікх» – ключові терміни мусульманського права.	Питання до семінарського заняття Праці для розгляду та обговорення на семінарі
5	Іслам в Україні: особливості розвитку	Знати, вміти пояснити основні питання теми: Етапи історії ісламу в Україні. Агатангел Кримський (1871 — 1942) як дослідник ісламу. Обрядово-культові особливості ісламу в Україні. Мечеті в Україні.	Питання до семінарського заняття Праці для розгляду та обговорення на семінарі
6	Цінності арабо-мусульманської культури.	Знати, вміти пояснити основні питання теми: Аврамічні релігії (юдаїзм, християнство, іслам): порівняльна характеристика . Мусульманська сакральна архітектура. Практикування мусульманами ісламу в повсякденному житті. Культура зовнішнього вигляду мусульман. Різновиди мусульманського жіночого одягу та головних уборів. Культура харчування мусульман. Заборони в ісламі: харчові, алкоголю, азартних ігор, зображень людини й тварин, позичкового відсотка та ін. Повеління в ісламі. Виховання і навчання дітей мусульманської традиції. Соціальна концепція мусульман України: іслам і сім'я, праця в ісламі; наука та освіта в ісламі; економіка в ісламі; іслам і політика; іслам і медицина; іслам і питання біоетики; іслам і довілля; війна і мир в ісламі. Етика мусульманських проповідників. Участь мусульман у міжрелігійному діалозі.	Питання до семінарського заняття Праці для розгляду та обговорення на семінарі

3.1. Теми самостійної роботи студентів

- Географія поширення ісламу в сучасному світі.
- Спільні і відмінні риси ісламу з іудаїзмом.
- Відомі мечеті світу
- Головні радикальні течії в ісламі: формування та розвиток ідеологічних постулатів.
- Цивілізаційний конфлікт між ісламським і західним світом.
- Форми і методи боротьби з ісламським фундаменталізмом.
- Розвиток ісламу в Україні (період кін. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.
- Військове капеланство мусульман України.
- Символічне значення жіночих і чоловічих імен мусульман.
- Постать Роксолани у сприйнятті турків та українців
- Становище жінки в культурі мусульман: стереотипи і реалії.
- Традиції мусульманської кухні.
- Мусульманське каліграфічне мистецтво
- Іслам: спосіб життя і стиль мислення
- Ісламофобія у сучасному світі як глобальне і регіональне явище.
- Суфізм – мусульманський містицизм

3.2. Програмові вимоги:

1. Релігійна ситуація в Аравії до виникнення ісламу.
2. Біографія Мухаммеда (бл. 570 р.- 632 р.).
3. Поширення ісламу за часів Мухаммеда, в період правління «перших праведних халіфів».
4. Коран – священна книга ісламу. Структура і зміст Корану.
5. Сунна – священне передання ісламу. Хадиси.
6. Вчення про “п’ять стовпів віри” мусульман.
7. Вчення про Аллаха. Єдинобожжя.
8. Вчення про пророків в ісламі.
9. Вчення про джихад.
10. Ісламська есхатологія.
11. Символи ісламу.
12. Прийняття ісламу.
13. Молитва в ісламі. Намаз.
14. Обов’язкова милостиня (зак’ят).
15. Паломництво. Священні місця паломництв.

16. Піст у місяць рамадан. Значення рамадану.
17. Свята ісламу. Знаменні дати ісламу.
18. Родинна обрядовість: обрізання; шлюб, обряд похорону.
19. Мечеть – релігійно-культурний і просвітницький центр мусульман.
20. Сунізм.
21. Шиїзм.
22. Секти, течії та рухи в ісламі.
23. Ісламський містицизм (суфізм) .
24. Радикальні течії в ісламі.
25. «Шаріат» та «фікх» – ключові терміни мусульманського права.
26. Етапи історії ісламу в Україні.
27. Агатангел Кримський (1871 — 1942) як дослідник ісламу.
28. Культурні особливості ісламу в Україні.
29. Мечеті в Україні.
30. Мусульманська сакральна архітектура.
31. Практикування мусульманами ісламу в повсякденному житті.
32. Культура зовнішнього вигляду мусульман.
33. Різновиди мусульманського жіночого одягу та головних уборів.
34. Культура харчування мусульман.
35. Заборони в ісламі: харчові, алкоголю, азартних ігор, зображень людини й тварин, позичкового відсотка та ін. Повеління в ісламі.
36. Виховання і навчання дітей мусульманської традиції.
37. Вчення ісламу про сім'ю.
38. Вчення ісламу про працю.
39. Вчення ісламу про економіку.
40. Вчення ісламу про політику.
41. Вчення ісламу про медицину, біоетику.
42. Вчення ісламу про екологію, довкілля.
43. Вчення ісламу про війну і мир.
44. Етика мусульманських проповідників.
45. Участь мусульман у міжрелігійному діалозі.

4. Система оцінювання курсу

Накопичування балів під час вивчення дисципліни	
Види навчальної роботи	Максимальна кількість балів
Лекція	-
Семінарське заняття	50
Тестовий контроль знань (до семінару)	30
КСР	20
Максимальна кількість балів	100

5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу

Види навчальної роботи	Навчальні тижні																	Разом
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Лекції																		
Семінарські заняття			10			10			10			10			10			50
Тестовий контроль знань																30		30
КСР																	20	20
Всього			10			10			10			10			10	30	20	100

6. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення	Система дистанційного навчання університету.
Література: <ol style="list-style-type: none"> 1. Латигіна Н.А. Іслам: шлях крізь століття : монографія / Н.А. Латигіна. – Київ, 2016. – 360 с. 2. Лубський В.І. Іслам: історія і сучасність. Навчально-методичний посібник. К., 2014. – 632 с. 3. Якубович М. Я. Іслам в Україні: історія і сучасність / Михайло Якубович. — Вінниця, 2016. — 264 с. 4. Ямпольська Л. М. Іслам і сучасний світ: Навчально-методичний посібник для студентів історичного факультету / Л. М. Ямпольська. – Харків: ХНПУ імені Г.С. 	

Додаткова література:

- Андронович О.Г. Традиції і новації у гендерних відносинах сучасного турецького суспільства // <https://core.ac.uk/download/pdf/47228499.pdf>
- Барабаш О. В., Качурова С. В., Титов В. Д. Релігієзнавство. Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / За ред. проф. В. Д. Титова. — Х., 2004. — 272 с. / Режим доступу: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2009/Religa_2004.pdf
- Беліков О.В., Масальський В.І. Сучасні мусульманки в Україні: стереотипи і реальність // <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/85472/4-Belikov.pdf?sequence=1>
- Вівчар С. Поема П. Куліша «Магомет і Хадиза» як гімн любові / С.Вівчар // <https://islam.in.ua/ua/islamoznnavstvo/poema-p-kulisha-magomet-i-hadyza-yak-gimn-lyubovi>
- Духовне управління мусульман України // <https://umma.in.ua/ua>
- Кралюк П. Агатагел Кримський як дослідник ісламу // <https://islam.in.ua/ua/islamoznnavstvo/agatangel-krymskyy-yak-doslidnyk-islam>
- Кудряченко А.І. Іслам у сучасній Європі та Україні: виклики, стан і перспективи // https://elibrary.ivinas.gov.ua/1826/1/6%20Nvdau_2014_21%282%29_10.pdf
- Куліш П. Магомет і Хадиза // http://ukrbooks.com/ua/Magomet_i_hadyza/
- Культура та етикет харчування в кримському ханстві // Режим доступу: <https://islam.in.ua/ua/kultura/kultura-ta-etiket-harchuvannya-v-krimskomu-hanstvi>
- Опанасюк В. В. Історія світових релігій. Формування догматики та культури : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — Суми : СумДУ, 2013. — 110 с. // https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/30587/3/History_of_religions.pdf;jsessionid=1E5802B700C31EADD02CE2699DBC34D
- Окладна М. Г., Гуренко О. О. Етапи становлення ісламської концепції міжнародного права в середньовіччі та сучасність // <https://apir.org.ua/wp-content/uploads/2021/06/Okladnaya-Hurenko16.pdf>
- Релігієзнавство: Навчальний посібник. 2-ге вид. / За ред. Мозгового Л. І., Бучми О. В. — К., 2008. — 264 с. / Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/sk758151.pdf>
- Релігієзнавство: Навчально-методичний посібник / Н. І. Гончарова. — Одеса, 2017. — 116 с. // Режим доступу: <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/672/1/Honcharova%20Religious%20studies.pdf>
- Стоцький Я. В. Релігієзнавчий словник і хронологія найважливіших дат з історії релігій до курсу «Релігієзнавство». — Тернопіль, 2011. — 56 с. / Режим доступу: <http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/20566/1/slovnnyk.pdf>
- Франко І. "Абу-Касимові капці". Віршоване оповідання / Режим доступу: <https://osvita.ua/doc/files/news/765/76509/franko-ivan-iakovych-abu-kasymovi-kaptsi.pdf>
- Хаустова М.Г., Юхименко Д.С. Ісламська правова сім'я як одна з провідних правових сімей світу. головні терміни мусульманського права – «шаріат» та «фікх» / М.Г. Хаустова, Д.С. Юхименко // <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/35770/1/%D0%86%D0%A1%D0%9B%D0%90%D0%9C%D0%A1%D0%AC%D0%A9%D0%90%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92>

[D0%9E%D0%92%D0%90%20%D0%A1%D0%86%D0%9C%E2%80%99%D0%AF.pdf](#)

- Ях'яева Ленуре. Прислів'я кримських татар — відображення ісламської культури / Ленуре Ях'яева // <https://islam.in.ua/ua/kultura/pryslivia-krymskyh-tatar-vidobrazhennya-islamskoyi-kultury>
- Кучера Т. М. Релігієзнавство [Електронний ресурс] : навчальний посібник / Т. М. Кучера — К. : КНЕУ, 2016. — 95 с. // <https://core.ac.uk/download/pdf/197270159.pdf>
- Шевченко В. М. Словник-довідник з релігієзнавства. – К. : Наук. думка, 2004. – 560 с.

7. Контактна інформація

Кафедра	Кафедра філософії, соціології та релігієзнавства. Аудиторія 503; тел.: 59-60-15 Ел. адреса кафедри: kfsr@pnu.edu.ua Сайт кафедри: https://kfsr.pnu.edu.ua/
Викладач	Білоус Світлана Іванівна
Контактна інформація викладача:	svitlana.bilous@pnu.edu.ua

8. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	повага до всіх учасників освітнього процесу; сприйняття й толерантність до представників різних світоглядів; забороняється плагіат у підготовці і представленні робіт;
Пропуски занять (відпрацювання)	Відпрацювання пропущених занять через опрацювання матеріалів лекцій, рекомендованої літератури.
Виконання завдання пізніше встановленого терміну	Дозволяється, але у зв'язку з поважної причини, підтвердженої документально.
Невідповідна поведінка під час заняття	- забороняється зневага до когось з учасників освітнього процесу; - забороняється некоректні вислови, нетактовні прояви поведінки.
Додаткові бали	участь у студентських конференціях з дисципліни: 10 б.

Викладач: Білоус Світлана Іванівна